

Данильченко Ю.А.

викладач «Мистецької Школи № 2 с. Опитне»
та Бахмутського фахового коледжу культури і мистецтв
імені І. Карабиця;
аспірант,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

РОЗШИРЕНІ ФЛЕЙТОВІ ТЕХНІКИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ НАУКОВЦІВ

З 1960-х років було написано значна кількість літератури по розширеним технікам гри на флейті, а саме:

– 1963 рік. Статтю Роберта Кантріка (Robert Cantrick) «Clinics: Flute Facts: Buzzing the Flute» дослідник Брукс Де Веттер-Сміт (Brooks De Wetter-Smith) визначає як «найбільш ранню публікацію, присвячену дослідженню нового звучання флейти». [1, с. 22] У розділі «Buzzing the Flute» розглядається виконавська техніка «*buzzing*» (*трубний амбушур*). Флейтист імітує «дзижчання» в лабіум інструменту, за принципом вібраційного стану губ виконавця на мундштуці мідного інструменту [2].

– 1966 рік. Стаття Джона Хейса (John Heiss) «For the Flute: A List of Double-Stops, Triple-Stops, Quadruple-Stops, and Shakes» включає в себе каталог з 26 мультіфонік [3, с. 139-141].

– 1967 рік. «New Sounds for Woodwind» Бруно Бартолоцці (Bruno Bartolozzi), є ще одним важливим джерелом в області вивчення розширених технік. [4] Автор складає каталог мультіфонічних аплікатур та інших розширених технік для флейти і для інших духових інструментів. Брукс Де Веттер-Сміт виявляє ряд помилок і невідповідностей в роботі Бруно Бартолоцці і ставить під сумнів необхідність використання «Нових звуків для дерев'яних духових інструментів», як цінного ресурсу для виконавців і композиторів. Однак Брукс Де Веттер -Сміт визнає, що дана праця в той час була важливим посібником з нотної грамоти [1, с. 25].

– 1968 рік. У другій статті Джона Хейса «Some Multiple-Sonorities for Flute, Oboe, Clarinet and Bassoon» розширюється його первісний каталог мультіфонік, обговорюються «мультіфонічні можливості» на інших духових інструментів [5].

– 1972 рік. У третій статті Джона Хейса «The Flute: New Sounds» значно розширюється каталог мультіфоніки, досліджуються інші розширені техніки гри на флейті, такі як: «*harmonics*» (*гармоніки*), «*key-*

slaps» (удари клапанами), «трубний амбушур» «buzzing» («трубний амбушур»), «whistle-tones» (свистячі звуки), «jet-whistles» («струмись свисту») [6].

Роботи Б. Бартолоцці і Д. Хейса вважалися новаторськими і головними джерелами розширених технік другої половини ХХ століття. В їх працях каталогізувалася лише частина мультіфонічних аплікатур з усіх можливих, які використовуються в ХХІ столітті.

– 1974 рік. У «Авангардній флейті» (The Avant-Garde Flute) Томаса Хауелла (Thomas Howell) міститься велика колекція з 1826 мультіфонічних аплікатур, розглядається широкий спектр розширених технік, починаючи від шумового звучання інструменту (key percussion) до вилучення мікротонів [7]; Брукс Де Веттер-Сміт вважає працю Томаса Хауелла структурованою, енциклопедичного характеру [1, с. 38]. Сінді Ін Шіунг (Shiung) і Роберт Дік більш критичні до роботи Томаса Хауелла. Сінді Ін Шіунг пише, що: «Авторитет Хауелла в області мультіфоніки, ставиться під сумнів, тому що вінілова платівка, яка супроводжує його книгу, не включає жодної з 1826 мультіфонік, які, за його твердженням, виконуються на флейті» [8, с. 8].

– 1975 рік. «The Other Flute» Роберта Діка (Robert Dick), надає більш об'ємну каталогізацію нових звучань на флейті. Брукс Де Веттер-Сміт пише, що «Інша флейта» це «явно кращий матеріал для початківців, який доступний флейтистам, які освоюють розширені виконавські техніки» [1, с. 26]. На думку дослідниці Сінді Ін Шіунг, яка посилається на видання 1989 року, заявляє, що «The Other Flute» є вичерпним і докладним описом правильних аплікатур, форми ротової порожнини, розмірів «межгубної щілини», напрямку і швидкості руху повітря для отримання таких звучань, як «harmonics, microtones, glissandi, multiple sonorities, flutter-tongued tones, percussive sounds, whisper tones, jet whistles, singing and playing, and circular breathing» [8, с. 8]. Сінді Ін Шіунг використовує наукову роботу Роберта Діка в основі свого дослідження мультіфонічних можливостей четвертітонової флейти системи Kingma. Хоча, піддаючи критиці «Іншу флейту», автор говорить, що подача інформації про мультіфоніку здається невизначеною, тому що композиторам і виконавцям, щоб отримати дані про аплікатуру необхідної мультіфоніки, потрібно постійно повертатися до попередніх розділів книги Роберта Діка [9].

Наступні мультіфонічні каталоги, які були опубліковані в електронному вигляді в ХХІ столітті, змогли обійти цю проблему. Незважаючи на ідентичність, розглядаємої проблематики, в роботах Томаса Хауелла і Роберта Діка, є ряд важливих відмінностей. Роберт Дік більш детально, ніж Томас Хауелл, описує фізичні вимоги необхідні флейтистам при виконанні розширених технік, і розглядає деякі техніки,

які Томас Хауелл не використовує в своїй праці, наприклад, jet whistles (струмінь свисту) і circular breathing (циркулярне дихання).

– 1978 рік. Дисертація Брукс Де Ветгер-Сміт (Brooks De Wetter-Smith) «Sound Modification Techniques in Selected Flute Repertoire since 1966» є вивченням застосування розширених технік в опублікованому та неопублікованому флейтовому репертуарі, починаючи з застосування одноголосного звучання інструменту, далі мультіфонік і «шумових» ефектів використовуваних до 1966 року. Далі досліджується експериментальний флейтовий репертуар з 1966 року з акцентом на розширені техніки [1].

– 1980 рік. Після книги «The Other Flute» з'являються наступні керівництва по розширеним технікам, а саме «Present Day Flutes: Treatise on Contemporary Techniques of Transverse Flutes for the use of Composers and Performers» П'єр-Ів Арто (Pierre-Yves Artaud) [10].

– 2002 рік. «The Techniques of Flute Playing» Карін Левін (Carin Levine) [11].

– 2013 рік. «The New Flute» Тільманна Денхарда (Tilmann Dehnhard) [12]. Вищезазначені роботи надають альтернативні точки зору в практиці освоєння розширених технік, але в цілому не виходять за межі розглянутих технік Роберта Діка.

– 2008 рік. Робота Сінді Ін Шіунг (Cindy Ying Shiung) «The Brannen-Cooper Kingma System Flute: A Resource Thesaurus of Multiphonic Production Capability», в якій дослідник зосередився на мультіфонічних можливостях четвертітонової флейти, розробленої голландським майстром Своєю Кінгма (Eva Kingma) [8].

В роботах початку XXI століття, дослідження в області розширених флейтових технік зосереджені на різних інструментах сімейства флейт, на виявленні механічних інновацій:

– 2004 рік. Карін Левін в книзі «The Techniques of Flute Playing II: Piccolo, Alto and Bass Flute» докладно описує ті ж техніки, що і в своїй першій праці, але матеріал адаптований для виконавців на пікколо, альтовій і басовій флейті [11].

– 2011 рік. Ангус Макферсон у своїй роботі «The Glissando Headjoint: Expanding the Musical Palette of the Flute through Mechanical Invention» досліджує нові звукові можливості, що відкриваються Glissando Headjoint (плаваюча голівка флейти для гліссандо) винайдена Робертом Діком [14].

– 2013 рік. Карла Різ (Carla Rees) в своїй роботі «The Kingma System Bass Flute: A Practical Guide for Composers and Performers», «The Kingma System Alto Flute: A Practical Guide for Composers and Performers» досліджувала особливості альтової і басової флейти Kingma System у виконанні розширених технік і мультіфонік. Карла Різ детально описала

можливості даних інструментів на власному веб-сайті, що в свою чергу стало частиною її докторської дисертації в Королівському музичному коледжі в Лондоні (Royal College of Music in London) [15, 16].

Необхідно відзначити, що це ще не повний перелік всієї літератури по розширеним технікам. Надалі даний список буде постійно поповнюватися і досліджуватися.

Список використаних джерел:

1. De Wetter-Smith, Brooks. «Sound Modification Techniques in Selected Flute Repertoire since 1966». DMA diss., The University of Rochester, 1978.
2. Cantrick, Robert B. «Clinics: Flute Facts: Buzzing the Flute». *The Instrumentalist* 17, no. 9 (1963): 53.
3. Heiss, John C. «For the Flute: A List of Double-Stops, Triple-Stops, Quadruple-Stops, and Shakes». *Perspectives of New Music* 5, no. 1 (1966): 139–141.
4. Bartolozzi, Bruno. *New Sounds for Woodwind*. 2nd ed. London: Oxford University Press, 1982.
5. Heiss, John C. «Some Multiple-Sonorities for Flute, Oboe, Clarinet, and Bassoon». *Perspectives of New Music* 7, no. 1 (1968): 136–142.
6. Heiss, John C. «The Flute: New Sounds». *Perspectives of New Music* 10, no. 2 (1972): 153–158.
7. Howell, Thomas. *The Avant-Garde Flute: A Handbook for Composers and Flutists*. Berkeley: University of California Press, 1974.
8. Shiung, Cindy Ying. «The Brannen-Cooper Kingma System Flute: A Resource Thesaurus of Multiphonic Production Capability». PhD diss., New York University, 2008.
9. Dick, Robert. *The Other Flute: A Performance Manual of Contemporary Techniques*. 2nd ed. New York: Multiple Breath Music Co., 1989.
10. Artaud, Pierre-Yves. *Present Day Flutes: Treatise on Contemporary Techniques of Transverse Flutes for the Use of Composers and Performers*. Paris: Editions Jobert & Editions Musicales Transatlantiques, 1980.
11. Levine, Carin. *The Techniques of Flute Playing*. Kassel: Bärenreiter, 2002.
12. Dehnhard, Tilmann. *The New Flute*. Vienna: Universal Edition, 2013.
13. Levine, Carin. *The Techniques of Flute Playing II: Piccolo, Alto and Bass Flute*. Kassel: Bärenreiter, 2004.
14. McPherson, Angus. «The Glissando Headjoint: Expanding the Musical Palette of the Flute through Mechanical Invention». Master's thesis, University of Sydney, 2011.
15. Rees, Carla. «The Kingma System Alto Flute: A Practical Guide for Composers and Performers». Accessed August 15, 2013. URL: <http://www.altoflute.co.uk/>
16. Rees, Carla. «The Kingma System Bass Flute: A Practical Guide for Composers and Performers». Accessed August 15, 2013. URL: <http://www.bassflute.co.uk/>